

Tausta-aineisto valtionavustus- hankkeen valmistelemiseksi

Marjo Riitta Tervonen ja Helena Liimatainen,
Pohde

Valtionavustus sote-järjestöille hyvinvointialueiden kautta

- Sote-järjestöjen STEA-avustuksista leikkautuu puolet pois muutaman vuoden aikana:
2024: 384 milj.€ → 2027: 190 milj.€
- Kehysriihi 4/26: ”Hallitus kohdistaa hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille **vuositasolla 25 miljoonan euron määrääkaisen valtionavustuksen vuosille 2027–2030 alueellisen sote-järjestötoiminnan sekä järjestöjen tekemän terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyön kehittämiseksi**. Alueet ja Helsingin kaupunki saavat itse määritellä valtionavustuslain puitteissa kehittämistyön painopistealueet **alueellisen järjestörakenteen, erityistuntemuksen sekä tarpeen perusteella**. Valtionavustuksen myöntämisessä huomioidaan kielelliset oikeudet. Hankehakua priorisoidaan niin, että sosiaali- ja terveysministeriö myöntää valtionavustukset viimeistään alkuvuodesta 2027.”
([Pöytäkirjamerkintä](#))

Infokirje alueellisen sote-järjestötoiminnan sekä järjestöjen tekemän terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyön kehittämiseksi

---

- Hyvinvointialueet kokoavat järjestöiltä hanke-ehdotuksia.
- Hyvinvointialueet arvioivat, mitkä järjestöjen tarjoamista ehdotuksista sopivat alueiden tarpeisiin, ja hakevat sen jälkeen valtionavustusta toiminnalle.
- Hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki voivat määritellä alueensa kehittämistyön painopistealueet toimintaympäristön, tarpeen, alueellisen järjestörakenteen perusteella.
- Tarkoitus on kuitenkin, että rahoitus ohjautuu järjestöjen kohtaavaan työhön.
- Valtionavustushakuilmoitus vuoden 2027 määrärahasta rahoitettaviin hankkeisiin julkaistaan ja haku aukeaa elokuussa 2026.

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Nostoja Pohteella käytettävissä olevasta tiedosta

Strategian valmistelun nostoja 2025

- Kysely:
  - Tärkein strateginen periaate: Palvelut ovat tarpeenmukaiset ja lähellä saavutettavissa monin eri tavoin
  - Missä tulisi onnistua? Mm.
    - Asukkaiden omasta hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimisen tukemisessa
    - Mielenterveyden ja toimintakyvyn edistämisessä
    - Väestön ikääntymisen huomioimisessa
  - Vastaajille tärkeitä asioita, mm.
    - Perusterveydenhuollon ja ennaltaehkäisevien palvelujen vahvistaminen
    - Mielenterveys- ja päihdepalveluihin panostaminen moniammatillisesti, syrjäytymisen ehkäisy
    - Tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat ikäihmisten palvelut niin kotona kuin ympärivuorokautisessa hoidossa
- Kokemustoimijatyöpaja: Kielteisiä muutoksia, mm. Monialainen yhteistyö mielenterveysasiakkaan kohdalla
- Sidosryhmätyöpaja: Palvelulupauksessa huomioitavia mm.
  - Erityishuomion kiinnittäminen syrjäseutujen palveluihin:
    - Ennalta ehkäisten ja matalalla kynnyksellä
    - Perheet ja nuoret huomioiden.

Järjestämissuunnitelman valmistelun nostoja 2026

Kysely:

- Tärkein tavoite: Palvelut ovat oikea-aikaisia, saavutettavia ja jatkuvia
- 3. tärkein tavoite: Ennaltaehkäisevät ja perustason palvelut vahvistuvat

Sidosryhmätyöpaja:

- Palvelujen uudistamistarpeet: Ikäihmisten avun turvaaminen, kun palvelujen kriteerit eivät täyty

Kokemustoimijatyöpaja:

- Palvelujen uudistamistarpeet: Järjestöjen ja seurakuntien toiminta osaksi palveluketjuja
- Muut huomiot:
  - Monisairaiden ei tulisi pudota palvelujen väliin ja heidän hoitonsa tulisi olla johdonmukaista
  - Järjestöjen rooli osana sote-järjestelmää on tärkeää kuvata ja huomioida
  - Järjestöt toimivat sote-kielen tulkkeina asiakkaille ja potilaille
  - Pohteen edustajien tulisi jalkautua järjestöjen toimintoihin, esim. ryhmiin
  - Järjestöjen kouluttamia kokemustoimijoita ja vertaistoimijoita tulisi hyödyntää Pohteen omissa toiminnoissa, esim. ryhmätoiminnoissa.

Tärkeimmiksi koetut muutostarpeet asukkaiden mielestä 2024 (MAE- ja ZekkiPro -asukaskyselyt)

Lapset ja nuoret

- Päivittäinen elämänrytmi (uni, ruokailu, liikunta, digimedian käyttö), hyvinvointi koulussa sekä itsetunto ja kyky voittaa vaikeudet

Lapsiperheiden aikuiset

- Rahan riittävyys (perhemuodosta riippumatta), mielen hyvinvointi, työ, kehon terveys ja liikunta

Nuoret aikuiset ja työikäiset

- Rahan riittävyys, mielen hyvinvointi ja perheen ulkopuoliset ihmissuhteet

Työikäiset

- Rahan riittävyys, kehon terveys sekä työelämä ja valmius työelämään.

Ikäihmiset

- Kehon terveys, avun ja palvelujen saanti tarvittaessa sekä rahan riittävyys

Harvoin kuulluksi tulevat ihmisryhmät

- Rahan riittävyys
- Avun ja palvelujen saamisen tarve korostuu omaishoitajilla sekä vammaisilla, pitkäaikaisesti sairailta tai oireilevilla ja heidän läheisillään
- Huonon arjen kokemus ja tarve isoon muutokseen yleisin: 1) asunnottomat tai asunnottomuuden riskissä olevat 2) muunsukupuoliset 3) työttömät
- Toivovat usein perheen ulkopuolisia ihmissuhteita, yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta.

Hyvinvointikertomuksen nostoja 2026

Eri ikäisten hyvinvointihuolia hyvinvointitiedon pohjalta

Millaisia hyvinvointihuolia lapsilla, nuorilla ja lapsiperheillä on?

(Muutostarpeet eivät koske kaikkia. Suluissa olevat numerot tarkoittavat tiedon lähdettä, joka löytyy sivun alaosasta.)

Lapset ja nuoret

Sosiaaliset vaikeudet

Yksinäisyys (1,2). Sosiaalinen ahdistuneisuus, koulukiusaaminen (1). Toistuva häiritsevä käytös. Esikouluikäisillä kiusaamista kotona, esikoulussa tai muualla kolmanneksi eniten Suomessa. (3)

Väsymys ja digimedian haitallinen käyttö

Päivittäinen väsymys ja uupumus, vähäinen uni, yritykset vähentää digimedian käyttöä (1). Lähes joka toinen esikoululainen viettää vapaapäivänä digilaitteilla vähintään kaksi tuntia (3).

Ruokaturvattomuus ja terveydelle haitalliset ruokatottumukset

Aamupalan ja koululounaan väliin jättäminen (1). Kouluruoan heikoksi koettu laatu (4). Perhe-aterioiden puute (3). Nälkäiset ja ruoka-apua jonottavat lapset (5). Valikoiva syöminen (6). Esikoululaisista 74 % ei syö kasviksia, hedelmiä ja marjoja päivittäin (3).

Harrastamisen esteet ja vähäinen liikunta

Hinnat ja välimatkat esteenä harrastuksille (1). Vähäiset ja liian kilpailuhenkiset harrastusmahdollisuudet (4). Heikko fyysinen kunto (7). Esikoululaisista 81 % liikkuu vähintään tunnin päivässä. Alakoululaista 46 %, yläkoululaisista 24 % ja lukion ja ammatillisen koulun opiskelijoista 18 % (1,3).

Oppimis-, keskittymis- ja terveysvaikeudet

Kehon toistuvat kivut (1). Suusairauksien riski (8). Oppimisvaikeudet (1). Oppimistulosten lasku (9). Osalla elintapoihin liittyviä, neuropsykiatrisia piirteitä muistuttavia oireita (10). Koulu-uupumus noussut yläkoulussa kuusi prosenttia (1).

Mielen pahoinvointi

Heikko positiivinen mielenterveys. Ahdistuneisuus, masennus ja uupumus. (1) Tyytymättömyys itsestuntoon ja omaan kykyyn selvitä vaikeuksista (11). Syömishäiriöt (10). Psykkinen terveys yleisimpiä yhteydenottoesityitä järjestön puhelin- ja chat-palveluissa (2).

Väkivalta ja päihteet

Lapset ja nuoret lähisuhdeväkivallan uhрина (1,3). Turvakodit aiempaa useammin täynnä, 44 % lapsia (12). Väkivaltaisten verkkoysteiden käyttö (13). Päivittäinen tupakkatuotteiden, nuuskan tai nikotiinipussien käyttö. Nikotiinipussien käyttö ja rahapelaaminen yleistyy. (1) Joka kymmenes esikoululainen altistuu vanhemman tai vanhempien humalahakuiselle juomiselle (3).

Vaikeus luottaa saavansa apua

Joka kolmas nuori on epävarma siitä, saako apua, kun sitä tarvitsee (1). Kokemus pitkistä jonoista ja matkoista palveluihin (4).

Vanhemmat

Lapsiperheiden köyhyys ja vanhempana olemisen haasteet monimutkaisessa maailmassa

Lähes joka toinen esikouluikäisen lapsen vanhempi kokee vaikeuksia lapsen kasvatuksessa, omassa mielen hyvinvoinnissa ja jaksamisessa sekä rahan riittävyydessä (3).

Vanhemmilla on keinottomuuden tunteita (6,14). Vanhempien ja/tai perheen hyvinvointia heikentävät eniten oman ajan vähäisyys, riittämätön yöuni ja rahavaikeudet (2).

Rahan riittävyys arkeen ja peruselämään on lapsiperheiden aikuisten kokema tärkein muutostarve perhemuodosta riippumatta (13).

Puutteet harvoin kuulluksi tulevien lasten, nuorten ja lapsiperheiden yhdenvertaisuudessa

Kuulluksi tuleminen, saavutettavuus, esteettömyys

Millaisia hyvinvointihuolia työikäisillä ja nuorilla aikuisilla on?

(Muutostarpeet eivät koske kaikkia. Suluissa olevat numerot tarkoittavat tiedon lähdettä, joka löytyy sivun alaosasta.)

Yksinäisyys ja syrjäytymisriski

Viidesosa nuorista aikuisista ei opiskele, työskentele tai ole varusmies- tai siviilipalveluksessa (1). Työikäisten yksinäisyys (17 %) ja erittäin heikko osallisuuden kokemus (12 %) ovat Suomen heikoimpien joukossa (2).

Mielen pahoinvointi ja sairaudet

Mielenterveyden ongelmat, uupumus (2). Mielen hyvinvointi yleisimpien tärkeiden muutostarpeiden joukossa työikäisillä ja nuorilla aikuisilla (3). Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt yleisin terveydellinen syy asepalveluksesta vapauttamiseen (4). Kuntoutuspsykoterapian tarve kasvanut. Mielenterveydestä johtuvat osasairauslomat yleistyneet vuosina 2017–2024 20 prosentista 45 prosenttiin (5). Vakavat mielenterveyteen liittyvät sairaudet ja tilat ovat yleisiä, tilanne Suomen toiseksi heikoin (6). Itsemurhayritykset tai niiden uhat lisääntyneet (7).

Köyhyys ja rahavaikkeudet

Rahan riittävyys arkeen ja peruselämään on työikäisten ja nuorten aikuisten kokema yleisin tärkein muutostarve. Rahan puute koskee yleisimmin ruokaa ja asumista, ja siihen toivotaan muutosta työllistymisen avulla (3). Joka kolmas työikäinen tinkii rahan puutteen vuoksi ruoasta, lääkkeitä tai lääkärikäynneistä Tilanne Suomen heikoimpia. (2)

Sairaudet ja lihavuuden kasvu

Vain joka toisella aikuisella terveydelle suotuisat elintavat. Joka neljäs on lihava, osuus noussut kahdessa vuodessa 6 %. (2) Sairastavuus Suomen kolmanneksi yleisintä (6). Työikäisistä miehistä joka kolmas ja naisista lähes joka toinen on monisairas (8). Puolet työikäisistä ei liiku terveysliikuntasuosituksen mukaisesti (3).

Väkivalta ja päihteet

Aikuisten välinen väkivalta (2). Turvakodit aiempaa useammin täynnä. Asiakkaissa enemmän naisia kuin miehiä (9). Nuorten aikuisten nikotiinipussien ja nuuskan käyttö. Alkoholia käyttävillä riskikäyttö yleistä (28 %), ja humalakulutus lisääntynyt (2).

Työ- ja toimintakyvyn ongelmat, työttömyys

Työttömyyden kasvu: työttömiä 12 % (10). Kokemus toimintarajoitteista, terveysongelmista ja työssä jaksamisen haasteista yleistä. Joka viides ei usko jaksavansa työskennellä vanhuuseläkeikään. (2). Työkyvyttömyys Suomen kolmanneksi yleisintä (11). Työkyvyttömyyseläkettä saavien työikäisten osuus koko maata suurempi (12). Työttömien terveystarkastusten toteutuminen Suomen heikoimpien alueiden joukossa (13).

Vaikeus saada apua ja palveluja

Työikäisillä avun ja palvelujen saaminen yleisimpien tärkeiden muutostarpeiden joukossa. Nuoret aikuiset kaipaavat tukea lapsiperheille sekä toimivaa julkista terveydenhuoltoa ja mielenterveyspalveluja. Työikäiset toivovat terveydenhuollon lisäksi toimivia lähipalveluja. (3).

Puutteet harvoin kuulluksi tulevien työikäisten ja nuorten aikuisten yhdenvertaisuudessa

Kuulluksi tuleminen, saavutettavuus, esteettömyys, työllisyys

Millaisia hyvinvointihuolia ikäihmisillä on?

(Muutostarpeet eivät koske kaikkia. Suluissa olevat numerot tarkoittavat tiedon lähdettä, joka löytyy sivun alaosasta.)

Kehon terveyden ongelmat

Keskinkertaiseksi tai huonoksi koettu terveys (1). Kaatumiset ja putoamiset (2). Ikäihmisistä 78 % on monisairaita (3). Ikäihmisistä 38 % kokee kehon terveyden tärkeimmäksi muutostarpeeksi. Yleisimmät toiveet liittyvät kipujen ja painon hallintaan. (4).

Terveydelle epäsuotuisat elintavat

Riittämätön tai katkonainen uni (1,4). Niukasti kasviksia, hedelmiä ja marjoja päivittäisessä ravinnossa (1). Epäsäännöllinen ruokailu, syömisshimo (4). Lihavuus lisääntynyt, etenkin naisilla. Liian vähän liikkuvien osuus on kasvanut merkittävästi. 65 vuotta täyttäneistä lähes 70 % ei liiku terveysliikuntasuositusten mukaisesti (1).

Yksinäisyys ja mielen pahoinvointi

Terveysongelmat, puolison menetys ja yksinäisyys heikentävät mielen hyvinvointia (4). Aiempaa useampi tuntee yksinäisyyttä: lähes 5% valtakunnallista keskiarvoa heikompi tilanne (1). Osalla yksinäisyyden tunne vakava ongelma. Syyt liittyvät useimmin rahatilanteeseen, parisuhteen puuttumiseen ja yksin asumiseen (5). Kokemus onnellisuudesta kääntynyt laskuun (1).

Väkivalta ja päihteet

Lähisuhdevallan uhreiksi joutuvat ikäihmiset eivät ohjautu turvakoteihin (9). Alkoholia käyttävillä riskikäyttö on yleistä: 20-35 %. Tupakointi kasvussa, 3-7 % tupakoi päivittäin. (1) Läheisten ihmisen riippuvuudet (4).

Rahahuolet, piiloköyhyys ja rahahuijaukset

Rahan riittämättömyys arkeen ja peruselämään (1,4). Köyhyys on järjestöjen ja seurakuntien suurin huolenaihe ikäihmisten kohdalla (4). Talousneuvola huolissaan ikäihmisten piiloköyhyydestä, taloushuijausten kohteeksi joutumisesta ja taloudellisesta varautumattomuudesta vanhuuteen. Ikäihmiset vahvasti aliedustettuina toimeentulotuen saajissa. (6) Asiakasmaksujen nousut pahentavat rahavaikeuksia (7). Verkkohuijauksen uhriksi joutuminen päivittäinen ongelma Pohjois-Pohjanmaalla (8).

Vaikeudet arjen askareissa ja avun saamisessa, turvattomuuden tunne

Kokemus avun ja palvelujen saannin vaikeudesta (1). Avun ja palvelujen saanti yleisin tärkein muutostarve: muutosta kaivataan terveydenhuoltoon, palvelujen läheisyyteen ja arjen apuun (4). Ennaltaehkäisevien ja arkea helpottavien palvelujen vähäisyys ja epäselvyys (7). Esteettömien asuntojen vähäisyys (10). Sähköisten palvelujen käytön esteet ja huolet (1,4). Arkitoimissa vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus noussut 7 prosenttiyksikköä, tilanne toiseksi huonoin Suomessa. Aiempaa useampi ei koe saavansa arkiaskareisiin riittävästi apua, tilanne Suomen kolmanneksi heikoin. (1)

Puutteet harvoin kuulluksi tulevien ikäihmisten yhdenvertaisuudessa

Kuulluksi tuleminen, saavutettavuus, esteettömyys

Millaisia hyvinvointihuolia harvoin kuulluksi tulevilla asukasryhmillä on?

(Harvoin kuulluksi tulevilla tarkoitetaan esimerkiksi työttömiä, ruoka-apua saaneita, asunnottomia, maahanmuuttajia, pitkäaikaisesti oireilevia, vammaisia tai sairaita henkilöitä ja heidän läheisiään, omaishoitajia tai kulttuuri- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvia. Kaikki samat muutostarpeet eivät koske kaikkia ryhmiä. Suluissa olevat numerot tarkoittavat tiedon lähdettä, joka löytyy sivun alaosasta.)

Arvio päivittäisestä arjesta ja elämästä selvästi keskivertoa heikompi (1)

- työttömillä
- asukkailla, joilla itsellä tai joiden läheisellä on pitkäaikainen vamma tai psyykkinen oire tai sairaus
- virallisilla ja epävirallisilla omaishoitajilla
- johonkin vähemmistöön kuuluvilla
- asukkailla, jotka ovat eläkkeellä muusta syystä kuin iän tai työvuosien takia
- muunsukupuolisilla
- asunnottomilla tai asunnottomuus-riskissä olevilla

Hyvinvointieroja nähtävissä jo lapsena ja nuorena (2)

Ne 10-17-vuotiaat, joilla on päivittäin tai lähes päivittäin haittaava vamma, oire tai sairaus, ovat muita tyytymättömiä jokaiseen hyvinvointinsa osa-alueeseen.

Muunsukupuolisten tyytyväisyys on tyttöjä ja poikia heikompi.

Rahan riittämättömyys arkeen ja peruselämään on tärkeimmäksi koettu muutostarve

Rahahuolet yhdistävät lähes kaikkia harvoin kuulluksi tulevia asukasryhmiä (1). Rahan puute on usein osallisuuden este (3).

Muutoin yleisimmät hyvinvoinnin muutostarpeet ovat samankaltaisia kuin muillakin asukasryhmillä: kehon terveys, mielen hyvinvointi, ihmissuhteet, asuminen, työ (1,4). Monella on toiveena itsenäinen elämä (4). Sen toteutumista vaikeuttaa esteettömien asuntojen vähyys (3).

Esteettömyydellä ja/tai avun ja palvelujen saannilla usein päivittäiselle elämälle suuri merkitys

Palvelujen merkitys on tärkeä erityisesti virallisilla ja epävirallisilla omaishoitajilla, asukkailla, joilla itsellä tai joiden läheisellä on pitkäaikainen oire, sairaus tai vamma (1) ja ruoka-apua saaneilla asukkailla (5).

Toiveena yhteisöllisyys, suvaitsevaisuus, avoimuus ja toisista välittäminen (4)

Moni harvoin kuulluksi tuleva asukasryhmä kaipaa muutosta yhteiskunnan arvoihin: esimerkiksi avointa asennetta erilaisuutta kohtaan.

Maahan muuttaneet kokevat usein osattomuutta ja syrjintää

Tyytymättömyys asuinalueeseen ja erittäin heikko osallisuuden tunne yleisimpiä Pohjois-Pohjanmaalla (6). Syrjintäkokemukset yleisimpiä Pohjois-Pohjanmaalla ja Helsingissä (6). Ongelmana myös viestintä, yhteisen kielen puute, palvelujen saavutettavuus ja mielen hyvinvointi (6). Moni maahan muuttanut toivoo omaa kotia, työtä, opiskelupaikkaa ja oman elämän parempaa hallintaa. Työn saamisen toivotaan olevan helpompaa. Osa toivoo myös muutosta omaan toimintaan. (3)

Millaisia hyvinvointieroja Pohjois-Pohjanmaalla on?

Sukupuolten väliset erot lapsuudessa poikien eduksi

Alakouluikäiset pojat ovat jonkin verran tyytyväisempiä elämään kuin tytöt. Ero kasvaa yläkoulussa yli 20 prosenttiyksikköön poikien eduksi (1). Pojilla paremmat tulokset lähes kaikilla hyvinvoinnin osa-alueilla (1,2), varsinkin itsetunnessa (2). Tyttöjen tulokset parempia päihteiden käytössä (1). Muun-sukupuolisten kokemus hyvinvoinnista on tyttöjäkin heikompi (2).

Työikäisten naisten elintavat miehiä paremmalla tasolla

Naisten terveellisissä ruokailu-tottumuksissa lähes 20 prosentti-yksikköä miehiä parempi tulos. Muutkin elintapamittarit ovat naisilla paremmat. Mielenterveydessä ja toimintarajoitteissa miehillä merkittävästi parempi tilanne kuin naisilla, yli 10 prosenttiyksikköä. (3)

Ikäihmisillä sukupuolieroja sekä miesten että naisten eduksi

Erot huomattavan suuria, jopa 10 prosenttiyksikköä tai yli. Miehillä paremmat tulokset elämän-laadussa, osallisuudessa, terveydessä ja koetussa turvallisuudessa. Naisilla paremmat tulokset elintavoissa. (3)

Työttömyys kasvattaa hyvinvointieroja

Työttömien arvio omasta päivittäisestä arjesta ja elämästä on selvästi heikompi kuin palkansaajilla, yrittäjillä, opiskelijoilla tai kotitaloutta hoitavilla. Se lisää esimerkiksi rahahuolia ja vaikuttaa mielen hyvinvointiin. (5)

Lukiolaisilla ja ammattikoulujen opiskelijoilla hyvinvointieroja molempien eduksi

Terveelliset elintavat yleisempiä lukiolaisilla päivittäistä liikuntaa lukuun ottamatta. Mielenterveys, koettu terveys ja kouluhyvinvointi parempia ammattikoululaisilla. (1)

Lukiolaisten hyvinvointimittareita on eniten Suomen heikoimpien alueiden joukossa: koettu terveys, yksinäisyys, ahdistus, tyytyväisyys elämään sekä keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa. Ahdistuneisuus ja koulu-uupumus kasvussa lukiolaisilla, oppimisvaikeudet ammattikoululaisilla. (1)

Matala koulutus- ja tulotaso altistavat merkittäville hyvinvointihuolille ja ennenaikaisille kuolemille

Erot korkean ja keskitason koulutuksen saaneisiin ovat jopa yli 10 prosenttiyksikköä: elämänlaatu, elintavat, fyysinen terveys ja terveysongelmat (3). Suuria kuntakohtaisia eroja koulutustasossa.

Ennenaikaista kuolleisuutta eli menetettyjä elinvuosia 25-80-vuotiailla mittaava indeksi on matalatuloisilla kuusi kertaa suurempi kuin hyvätuloisilla. (4)

Keskitason koulutuksen saaneet voivat paremmin

Keskitason koulutuksen saaneilla esimerkiksi kokemus elämänlaadusta on parempi verrattuna matalasti koulutettuihin (10 prosenttiyksikköä) ja korkeasti koulutettuihin (3 prosenttiyksikköä). Lisäksi heidän tuloksissaan on muita useammin positiivista kehitystä: esimerkiksi elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus on nousussa. (3)

Korkeasti koulutetut tuntevat itsensä vähiten onnelliseksi muihin koulutustasoihin nähden. Terveyspalvelujen käyttö mielenterveyssyistä on noussut korkeasti koulutetuilla (lähes 6 prosenttiyksikköä). Muilla koulutustasoilla määrät laskevia. (3)

Miehillä paljon enemmän ennenaikaisia kuolemia – onneksi ennenaikaiset kuolemat ovat laskusuunnassa

Miehet kokevat monella mittarilla voivansa naisia paremmin (3). Silti heillä on paljon enemmän ennenaikaisia kuolemia, jotka johtuvat alkoholista, itsemurhasta, keuhkosairauksista, tapaturmista ja verenkiertoelinten sairauksista. Muissa paitsi itsemurhakuolemissa on kuitenkin nähtävissä miehillä pientä tai isoa laskua.

Naisilla on huolestuttavaa kehitystä ennenaikaisissa kuolemissa, jotka johtuvat verenkiertoelinten ja keuhkojen sairauksista. (4)

Hyvinvointisuunnitelman alustavat tavoitteet vuosille 2026-2030

LUONNOS

Arjen rutiinit

Tavoite 1: Terveellisemmät elintavat: ravitsemus, liikunta, uni * ja suun terveys

Tavoite 2: Vanhemmuudelle ja koulunkäynnille on tarjolla vaikuttavampaa tukea

Tavoite 3: Lasten ja nuorten rokotuskattavuus paranee *

Ihmissuhteet ja mielen hyvinvointi

Tavoite 4: Yksinäisyys vähenee ja mielen hyvinvointi paranee *

Tavoite 5: Taloudelliset huolet vähenevät *

Tavoite 6: Päihteiden käyttö ja päihdehaitat vähenevät *

Tavoite 7: Lähisuhdeväkivalta vähenee

Tavoite 8: Onnettomuudet, tapaturmat ja myrkytykset vähenevät *

Tavoite 9: Ikäihmisten kaatumiset vähenevät *

Turvallinen arki

Tavoitteissa 1-9 parannamme myös:

- tosiasiallista yhdenvertaisuutta
- hyte-kertoimia ja hyte-rahoitusta

* Vaikuttaa hyte-kertoimiin.

Hyte-kerroin

Toimintaa kuvaavat indikaattorit (prosessi-indikaattorit)

- Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen
- Kouluterveydenhuollon 8.-luokkalaisten terveys-tarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen
- Lasten tuhkarokko-sikotauti-vihurirokko (MPR) -rokotuskattavuus
- Alkoholinkäytön mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski
- Elintapaneuvonta tyypin 2 diabetesriskissä oleville Käypä hoito -suosituksen mukaisesti
- Työttömien toteutuneiden terveystarkastusten osuus suhteessa työttömien kokonaismäärään

Muutosta kuvaavat indikaattorit (tulosindikaattorit)

- Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta
- Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä
- Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 18–24-vuotiaat, prosenttia ikäluokasta
- Perustoimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, prosenttia ikäluokasta
- Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat, prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä.

Näkymä-työkaluun kerääntynyttä ilmiötietoa 2026

- Kasvatuksen ja vanhemmuuden haasteet
- Lasten ja nuorten nälkä
- Puhelimen käyttö, ruutuaika, väkivalta- ja uhkapelit
- Ahdistuneisuus, kouluun tulemisen vaikeudet, itsetuhoiset puheet ja aikuisille puhumisen vaikeus
- Rasistiset puheet
- Päihdekokeilut ja nikotiinipussien käyttö
- Liikennekäyttäytyminen, erityisesti mopoilu.

Pohteen johdon ja lautakunnan nostoja

Pohteen johdon nostoja ilmiöistä:

- Lapsiperheköyhyys
- Syrjäytyneet nuoret
- Digitaidottomat kansalaiset
- Yksinäiset ja osallistumattomat ikäihmiset
- Vaikuttavuus

Pohteen YOH-tiimin nosto ilmiöistä:

- Lähisuhdeväkivalta.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen lautakunnan nostoja ilmiöistä, johtoryhmän nostojen lisäksi:

- Ennalta ehkäisevä työ
- Perheiden tukeminen
- Mielenterveys- ja päihdekuntoutujat
- Pitkäaikaistyöttömät
- Vammaiset ihmiset
- Maahanmuuttajat.

Pohteen esihenkilökyselyn nostoja ilmiöistä ja ratkaisuista

Koko aineiston kolme vahvinta teemaa:

- Yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen
- Mielenterveyden tukeminen matalalla kynnyksellä
- Arjenhallinnan, vertaistuen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen järjestötoiminnan avulla.

Pienten kuntien palvelu- ja järjestötoiminnan puute

- Nousee esiin kaikissa asiakasryhmissä
- Ratkaisuehdotukset
  - järjestöjen jalkautuminen pieniin kuntiin
  - liikkuvat palvelut
  - alueelliset ryhmät
  - digitaaliset vertaistoiminnot
  - pysyvät toimintamallit hankkeiden sijaan
  - järjestöjen yhteistyö yli kuntarajojen.

Esihenkilökyselyn yhteenveto asiakasryhmittäin

Asiakasryhmä	Keskeisimmät tarpeet
Ikäihmiset	Yksinäisyys, ulkoiluapu, viriketoiminta, turvallisuus, kotona asumisen tuki
Lapset ja lapsiperheet	Lapsiperheköyhyys, nepsy-haasteet, vanhemmuuden tuki, harrastusten saavutettavuus
Nuoret	Mielenterveys, koulupoissaolot, osallisuus, syrjäytymisen ehkäisy
Mielenterveys- ja päihdeasiakkaat	Vertaistuki, kohtaamispaikat, arjenhallinta, osallisuus
Vammaiset henkilöt	Osallistuminen, vertaistuki, harrastukset, omaisten tuki
Pitkäaikaissairaat	Yksinäisyys, vertaistuki, arjenhallinta, toimintakyvyn ylläpito
Maahan muuttaneet	Kotoutuminen, kielitaito, vanhemmuuden tuki, yhteisöihin kiinnittyminen
Useat asiakasryhmät	Arjenhallinnan ja talouden haasteet.

Maakunnallinen järjestökysely 5-6/2026: Millaisia yhdistysten toimintamuotoja tarvittaisiin alueellasi lisää? Tai kuinka yhdistykset voisivat torjua syrjintää ja edistää yhdenvertaisuutta sekä kansalaisten osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia? Avovastauksia 128/166

Esiin nostettuja asioita:

- Yhdistysten välinen yhteistyö
- Yhdistysten ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö
- Vapaaehtoisten määrän lisääminen ja nuorten saaminen mukaan
- Osallistumisen helppous ja matala kynnys, maksuttomuus, saavutettavuus, esteettömyys
- Avoin ilmapiiri ja syrjintään puuttuminen.

Esiin nostettuja kohderyhmiä:

- Ikäihmiset
- Nuoret ja lapset
- Vammaiset
- Yksinäiset ja syrjäytymisvaarassa olevat
- Maahanmuuttajat

Esiin nostettuja kohderyhmien tarpeita:

- Kuljetuspalvelut
- Ystävätoiminta
- Päivätoiminta
- Harrastusmahdollisuudet.